

УДК 657.01

Засадний Б. А.

*докторант кафедри обліку та аудиту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Zasadnyi B. A.

*Doctoral Candidate of Accounting and Auditing,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

РИЗИКИ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ

RISKS OF THE ACCOUNTING SYSTEM IN THE CONDITIONS OF APPLICATION OF IFRS

Анотація. У статті досліджено трактування поняття «ризик» з економічного погляду. Визначено класифікацію ризиків системи бухгалтерського обліку і звітності для вітчизняних підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Обґрунтовано, що для системи бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств найважливішими завданнями є ідентифікація ризиків та вибір методів і способів управління ними для досягнення основної мети – формування якісної інформації у фінансовій звітності про господарську діяльність компанії з дотриманням базових принципів, визначених МСФЗ та застосуванням професійного судження під час відображення операцій у бухгалтерському обліку.

Ключові слова: ризик, бухгалтерський облік, фінансова звітність, МСФЗ, система бухгалтерського обліку.

Вступ та постановка проблеми. За останні півстоліття людство доклало дуже багато зусиль для вивчення поняття «ризик», їх видів та методів управління ними, особливо в процесі здійснення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання.

Нові вимоги до організації системи бухгалтерського обліку на підприємстві, особливо в умовах застосування МСФЗ, зумовили зміни в процесі формування облікової інформації і, як наслідок, зміни у підходах до роботи бухгалтера.

Свобода вибору форм і методів в процесі відображення інформації про діяльність компанії у бухгалтерському обліку і звітності зумовила можливість широкого застосування професійного судження, на характер якого впливають рівень професійної освіти бухгалтера, періодичність підвищення кваліфікації, дотримання професійних етичних норм тощо. Виходячи із цього, застосування професійного судження зумовлює виникнення нових ризиків системи бухгалтерського обліку та звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження сутності та ролі ризиків щодо ведення господарської діяльності підприємств здійснено у працях як вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких: І.А. Дерун, Т.Г. Камінська, О.В. Сметанко, О.В. Фомина, А.Є. Шевельов, І.О. Бланк, М. Nichita, S. Sunder та ін.

Значну кількість наукових праць присвячено визначенню ризику в системі внутрішнього контролю, аудиту та якості надання аудиторських послуг, що можуть вплинути на прийняття певних управлінських рішень. Проте в науковій літературі недостатньо уваги приділяється дослідженням питань визначення ризиків системи бухгалтерського обліку, особливо в умовах застосування МСФЗ.

Метою даної роботи є визначення сутності ризиків системи бухгалтерського обліку в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності.

Результати дослідження.

Сучасна теорія ризику відштовхується від таких наук, як теорія систем, теорія управління, теорія катастроф, біхевіоризм та ін. Проте за останнє десятиліття у концепції ризику відбулися суттєві зміни. Хоча суспільство досягло значних успіхів у вивченні природи ризиків, залишається дуже багато не вирішених завдань щодо управління ризиками в сучасних умовах господарювання. Передусім це пов'язано зі зміною методів ведення бізнесу, активним використанням інформаційних технологій та засобів Інтернету, посиленням процесів світової глобалізації, збільшенням рівня конкуренції, швидкістю ділових трансакцій тощо.

У результаті таких змін науковці вказують на те, що до традиційних видів ризиків додалися нові:

– інформаційні ризики, що пов'язані з поширенням комп'ютерних вірусів та спаму, шахрайство із публічною фінансовою звітністю компаній, навмисне спотворення інформації про діяльність компаній в Інтернеті, несанкціонований доступ сторонніх осіб до конфіденційної інформації компаній тощо;

– ризики, пов'язані з поширенням нових видів захворювань (СНІД, пташиний грип, нетипова пневмонія, різні види алергій тощо);

– господарські ризики, пов'язані з особливостями ведення бізнесу в умовах постіндустріальної економіки, наприклад валютні, інвестиційні, транспортні, бухгалтерські, податкові ризики та ін.

Нині ефективність управління ризиками компанії у цілому залежить як від глибини дослідження кожного окремого виду ризику, так і від осмислення та вивчення взаємозв'язків між різними видами ризиків. В умовах нестабільності економіки та невизначеності умов господарської діяльності компаній та результатів діяльності можна приймати управлінські рішення, розглядаючи лише комплексно наслідки дій економічних ризиків діяльності компаній із соціальними, екологічними та іншими видами ризиків.

На думку А.С. Шевельова, наука про управління ризиками, створюючи інструменти управління наявними ризиками, зумовлює виникнення нових видів ризиків. Винайдення нових видів захисту від ризиків, як правило, провокує людей ризикувати більш сміливіше. Віра людини у можливість по-новому управляти ризиками може спонукати її йти на такий ризик, на який за інших умов ніколи б не наважилася [6, с. 38].

Також слід відзначити значне зростання впливу інформації і пов'язаних із нею інформаційних ризиків на діяльність компанії. Фактично інформація стала самостійним ресурсом бізнесу, без якого неможливо ефективно управляти діяльністю. Втрата або потрапляння важливої (конфіденційної) інформації до конкурентів може мати негативні наслідки для діяльності компанії в майбутньому. Саме через це у світі почали надавати значну увагу управлінню інформаційними ризиками. Із цієї причини в 2000 р. був розроблений Міжнародний стандарт ISO 17770, в якому подано практичні рекомендації щодо управління інформаційною безпекою.

Для забезпечення ефективності діяльності компанії повинні не лише управляти своїми ризиками, а й інформувати своїх партнерів як про види ризиків, які виникають у процесі діяльності, так і про способи управління ними.

У сучасних умовах значно зростає роль бухгалтерської інформації, для надання якої використовується зовнішня і внутрішня фінансова звітність. Від її достовірності та своєчасності залежить ефективність управлінських рішень, які визначають безпечні умови функціонування компанії у коротко- та довгостроковій перспективі. У зв'язку із цим особливого значення набувають проблеми управління ризиками, що пов'язані з бухгалтерською інформацією.

Таким чином, одним із найбільш актуальних завдань для компаній є вдосконалення організації та методології бухгалтерського обліку. Очевидним є те, що необхідно застосовувати індивідуальний підхід до розроблення системи бухгалтерського обліку для кожного суб'єкта господарювання, враховуючи особливості його функціонування та здійснення господарської діяльності. При цьому важливо визначити перелік критеріїв раціональної організації бухгалтерського обліку.

В умовах ринкової економіки одним із таких критеріїв є забезпечення безперервності діяльності підприємства та економічної безпеки.

Вирішенням питань економічної безпеки займаються вище керівництво компанії, фінансова служба та бухгалтерія. Поширеною є думка про те, що рішення, які спрямовані на забезпечення економічної безпеки, приймаються на основі інформації фінансової служби. При цьому роль бухгалтерського обліку дуже часто звужується до формального збору і реєстрації облікових даних.

Проте сучасна тенденція розвитку бухгалтерського обліку засвідчує про зростання ролі і впливу системи бухгалтерського обліку на забезпечення безперервності діяльності. Безперервність діяльності є одним із десяти основних принципів бухгалтерського обліку і досягається шляхом забезпечення економічної безпеки в поточній та довгостроковій перспективах за рахунок використання засобів бухгалтерського обліку. Таким чином, система бухгалтерського обліку відіграє роль інформаційного центру для забезпечення економічної безпеки компанії. Таке твердження можна обґрунтувати тим, що досягнення економічної безпеки переважно визначене характером роботи бухгалтерської служби на підприємстві й якістю облікової інформації. Відповідно, нехтування значенням бухгалтерського обліку в процесі прийняття рішень, що стосуються економічної безпеки компанії, може негативно вплинути на безперервність діяльності компанії.

Таким чином, в умовах нестабільності та невизначеності здійснення підприємницької діяльності система бухгалтерського обліку на підприємстві є одним із важливих інструментів забезпечення безперервності діяльності компанії. Для її досягнення необхідна тісна співпраця та взаємодія керівництва компанії та бухгалтерської служби для вдосконалення організації роботи системи бухгалтерського обліку, що сприятиме забезпеченню економічної безпеки та безперервності діяльності компанії.

Поняття «ризик» використовується різними науками, можна з яких визначає його виходячи із власного предмету дослідження та власних підходів і методів. Нині не існує єдиного підходу до визначення поняття «ризик».

В економічній науці теж відсутній єдиний підхід до трактування цього поняття. Деякі визначення науковців поняття «ризик» подано в табл. 1.

Аналізуючи визначення поняття «ризик», можна зробити висновок, що більшість авторів дотримується думки, що ризик пов'язаний із можливістю втрат у результаті прийнятих рішень, тобто розглядають ризик як негативне явище, що впливає на здійснення господарської діяльності.

На нашу думку, такий підхід до трактування поняття «ризик» є однобоким, оскільки не враховує позитивний результат від прийнятих рішень. Досягнення позитивного результату від управлінських рішень, які були прийняті в умовах існування певного ризику, означає, що було правильно ідентифіковано можливі фактори ризику, досить точно врахований їхній вплив на кінцевий результат та вибрано найефективніші методи та способи управління цими факторами ризику в процесі реалізації прийнятого рішення (рис. 1).

Таким чином, поняття «ризик» слід трактувати як сукупність явищ, подій та факторів, що впливають на прийняття управлінських рішень та можуть зумовити як позитивний, так і негативний результат діяльності підприємства.

На нашу думку, одним із найбільших ризиків системи бухгалтерського обліку в умовах застосування МСФЗ слід уважати неякісність інформації, відображеної у фінансовій звітності. Також до ризиків системи бухгалтерського обліку належать:

– ризик правильності визначення оцінки, під яким слід розуміти правильність ідентифікації загроз, а також

установлення кількісних та якісних взаємозв'язків між певними факторами;

– ризик правильності вибраних процедур, що означає процес вибору та використання процедур, спрямованих на зменшення підприємницьких ризиків;

– ризик прозорості як невизначеність публікування всієї інформації про компанію, яка необхідна заінтересованим сторонам для прийняття управлінських рішень;

– ризик фінансової звітності як невизначеність якості достовірної інформації, якій можна довіряти.

На думку І.А. Деруна, у зазначеній класифікації не враховано ризик, зумовлений державним та професійно-громадським регулюванням. Це пов'язано з тим, що якість наведеної інформації у звітності також залежить від рівня розробленості стандартів бухгалтерського обліку, оскільки вони зазвичай обмежують розкриття інформації у звітності. Прикладами такого обмеження може слугувати неможливість відображення в балансі (звіті про фінансовий стан) підприємства внутрішньогенерованого бренду, інвестицій у персонал підприємства тощо. Це, своєю чергою, призводить до того, що підприємства не можуть повною мірою показати власні конкурентні переваги [1].

Також поділяємо позицію І.А. Деруна про те, що для підвищення ідентифікації ризиків у системі бухгалтерського обліку підприємства є доцільним групування ризиків саме за видовою ознакою:

• ризики операційної діяльності, що можуть виявитися в загрозі появи збитків від основного виду діяльності у

зв'язку з невдалою побудовою стратегії підприємства, неефективною системою внутрішньогосподарського контролю, недостатністю оборотних коштів підприємства, недостатньою компетенцією менеджерів чи іншого персоналу, загрозою майнових утрат унаслідок формажорних обставин, зловмисними (недобросовісна конкуренція) та незловмисними діями (судові позови) контрагентів чи клієнтів, законодавчими змінами чи іншими зовнішніми факторами;

• ризики ринку, що можуть бути викликані несприятливою кон'юнктурою коливання відсоткових ставок, обміну валют, вартості акцій та інших цінних паперів на фондових біржах, коливання ціни на базовий актив на товарних біржах тощо;

• ризики, які викликані діями кредиторів та інвесторів, управлінські рішення яких можуть бути зумовлені наявною інформацією у фінансовій звітності чи інших додаткових звітах компанії;

• ризики, пов'язані з організацією ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Зокрема, такі ризики можуть бути пов'язані з рішеннями, які витікають із наказу про облікову політику підприємства, посадових інструкцій головного бухгалтера, положення про департамент бухгалтерії тощо;

• ризики, пов'язані із суб'єктивним судженням бухгалтера щодо реєстрації господарських операцій, які не регулюються національними чи міжнародними стандартами бухгалтерського обліку;

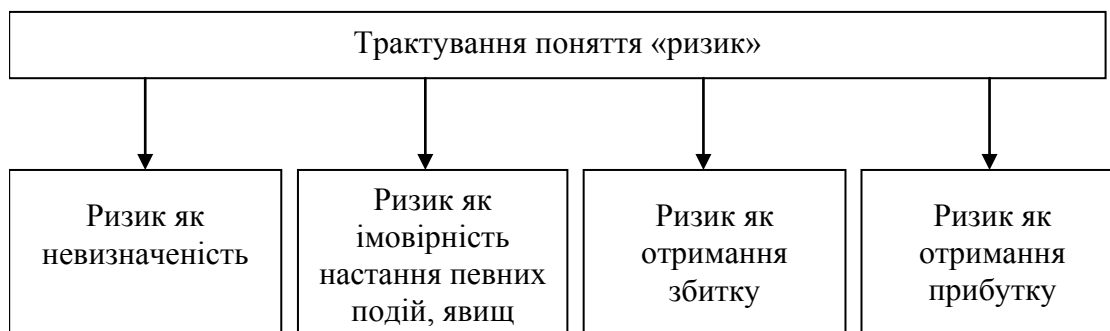

Рис. 1. Підходи до трактування поняття «ризик» [1]

Таблиця 1

Трактування поняття «ризик»	
Автор	Сутність поняття
І.А. Дерун [1]	Ризик – це можливість загрози витрат та наявності від’ємних фінансових результатів у майбутньому.
Т. Бачкаї, Д. Месена, Д. Мико [7, с. 14]	Сутність ризику – це не збиток, завданий реалізацією рішень, а можливість відхилення від мети, для досягнення якої приймалося рішення.
І.Т. Балабанов [8, с. 28]	Ризик – можлива небезпека втрат, що пов’язана зі специфікою різних явищ природи і видів діяльності суспільства. Ризик – це дія в надії на щасливий результат за принципом «пощастить – не пощастить».
М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова [9, с. 46]	Ризик – це ситуація, за якої настання невідомих подій може відбутися з високою ймовірністю і може бути кількісно оцінено.
Б.А. Лагоши [10, с. 12]	Під ризиком слід розуміти ймовірність (загрозу) втрати особою або організацією частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появу додаткових витрат у результаті здійснення відповідної виробничої і фінансової діяльності.
С.Ф. Голов [11, с. 639]	Ризик – можливість відхилення фактичних результатів дії від очікуваних.
Р.С. Дяків [12, с. 512]	Ризик – небезпечність виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, доходу, майна, коштів у зв’язку з випадковою зміною умов економічної діяльності, несприятливих обставин. Ризик вимірюється частотою, ймовірністю виникнення того чи іншого рівня витрат. Найбільш небезпечними є ризики, які можуть перевищити величину очікуваного прибутку.

• ризики, пов'язані з державним регулюванням бухгалтерського обліку.

Фактичні результати прийнятих управлінських рішень із використанням інформації фінансової звітності в умовах невизначеності можуть бути:

- 1) гіршими, ніж прогнозні результати;
- 2) співпасти із прогнозними результатами;
- 3) кращими, ніж прогнозні результати.

Таким чином, невизначеність є об'єктивною характеристикою середовища функціонування суб'єкта господарювання, вплив якої необхідно досліджувати для забезпечення економічної безпеки з метою безперервної діяльності суб'єкта господарювання.

Економічна безпека підприємства – це відповідний стан суб'єкта господарювання, за якого відбувається найбільш ефективно використання ресурсів, що зумовлює захист підприємства від наявних небезпек, загроз чи інших непередбачуваних обставин та сприяє досягненню мети діяльності в умовах конкуренції, різних видів ризиків та невизначеності. Якщо підприємство перебуває в стані економічної безпеки, тоді його діяльність не піддається впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Розроблення концепції економічної безпеки підприємства повинне враховувати виявлення, облік і використання різних методів для попередження та послаблення впливу зовнішніх та внутрішніх факторів ризику та основних загроз підприємницькій діяльності.

На нашу думку, для управління факторами ризику в процесі здійснення господарської діяльності їх слід класифікувати з позиції контролю та можливості впливу з боку суб'єкта господарювання, у тому числі беручи до уваги фактори ризику системи бухгалтерського обліку в умовах застосування МСФЗ. Виходячи із цього, всі фактори ризику слід поділити на три групи:

1. фактори ризику, що піддаються повному контролю та впливу;
2. фактори ризику, що піддаються частковому контролю та впливу;
3. фактори ризику, що не піддаються контролю та впливу.

Також доцільним убачаємо поділ факторів ризику господарської діяльності суб'єктів на зовнішні та внутрішні.

Як правило, до зовнішніх факторів будуть належати такі фактори, на які суб'єкт господарювання не має впливу та відсутній контроль.

Для зменшення впливу факторів ризику необхідно розробити методику обліку ризиків системи збору інформації та алгоритм прийняття рішень щодо управління факторами ризику. Від ефективності управління факторами ризику суб'єкт господарювання може отримати певні економічні вигоди, а також переваги в конкурентній боротьбі.

Одним із найважливіших завдань бухгалтера в сучасних умовах є не лише складання фінансової звітності, але й формування додаткової інформації про діяльність компанії для прийняття управлінських рішень. В умовах застосування МСФЗ під час ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності для підвищення якості облікової інформації важливо визначити основні ризики та розробити заходи та методи для ефективного управління ними.

На нашу думку, одними з найбільших ризиків для бухгалтерів українських компаній, які застосовують МСФЗ, є ризик недотримання базових принципів бухгалтерського обліку під час відображення інформації про господарську діяльність у фінансовій звітності, а також ризик правильності застосування професійного судження під час відображення господарських операцій відповідно до їх сутності.

Висновки. Саме з можливістю отримання різних результатів в процесі прийняття управлінських рішень пов'язане поняття «ризик». Таким чином, незважаючи на значний потенціал утрат від ризику, його можна використати й як джерело для додаткових економічних вигід. Як висновок слід зазначити, що ризик є об'єктивним явищем підприємницької діяльності суб'єкта господарювання, тому основним завданням повинно бути ефективно управління ризиком через вибір правильних рішень на основі об'єктивних критеріїв.

В умовах застосування МСФЗ для системи бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств найважливішими завданнями є ідентифікація ризиків та вибір методів та способів управління ними для досягнення основної мети – формування якісної інформації у фінансовій звітності про господарську діяльність компанії з дотриманням базових принципів, визначених МСФЗ та застосуванням професійного судження під час відображення операцій у бухгалтерському обліку.

Список використаних джерел:

1. Дерун І.А. Ідентифікація ризиків в системі бухгалтерського обліку підприємства / І.А. Дерун // Економічний часопис - XXI. – 2016. – № 159(5–6). – С. 97–100.
2. Камінська Т.Г. Облікове забезпечення управління фінансовими ризиками / Т.Г. Камінська, О.М. Колеснікова // Облік та фінанси. – 2014. – № 1. – С. 20–25.
3. Сметанко О.В. Удосконалення процесу ідентифікації та реагування на ризики службою внутрішнього аудиту / О.В. Сметанко // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 11–12. – С. 135–139.
4. Фоміна О.В. Оцінка ризиків підприємства в системі обліку / О.В. Фоміна, О.М. Гончаренко // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 3–4(2). – С. 67–70.
5. Бланк І.А. Управление финансовыми рисками / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2005. – 600 с.
6. Шевельов А.С., Шевельова О.В. Ризики в бухгалтерському обліку : [навч. посіб.] / А.С. Шевельов, О.В. Шевельова ; 2-ге вид. – М. : КНОРУС, 2011. – 304 с.
7. Хозяйственный риск и методы его изучения / Т. Бачкай, Д. Месена, Д. Мико ; пер. с венг. – М. : Экономика, 1979. – 327 с.
8. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент / И.Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
9. Лапуста М.Г., Шаршукова Л.Г. Риски в предпринимательской деятельности / М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 224 с.
10. Лагоши Б.А. Моделирование рискованных ситуаций в экономике и бизнесе : [учеб. пособ.] / Б.А. Лагоши ; 2-е изд., перераб и доп. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 224 с.
11. Голов С.Ф. Управлінський облік : [підручник] / С.Ф. Голов ; 3-є вид. – К. : Лібра, 2006. – 704 с.
12. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За заг. ред. Р.С. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.
13. Nichita M. Regression model for risk reporting in financial statements of accounting services entities / M. Nichita // SEA – Practical Application of Sciences. – 2015. – Vol. 3. – № 2. – P. 101–107.
14. Sunder S. Risk in accounting / S. Sunder // Abacus. – 2015. – Vol. 51. – № 4. – P. 536–548.

Анотація. В статті досліджено трактування поняття «ризик» з економічної точки зору. Визначено класифікацію ризиків системи бухгалтерського обліку та звітності для вітчизняних підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Обґрунтовано, що для системи бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств важливими завданнями є ідентифікація ризиків та вибір методів та способів управління ними для досягнення основної мети – формування якісної інформації в фінансовій звітності про господарську діяльність компанії з дотриманням базових принципів, визначених МСФО та застосуванням професійного судження при оформленні операцій в бухгалтерському обліку.

Ключевые слова: ризик, бухгалтерський облік, фінансова звітність, МСФО, система бухгалтерського обліку.

Summary. The article deals with the interpretation of the concept of "risk" from an economic point of view. The classification of risks of the accounting and reporting system for domestic enterprises in the conditions of application of international standards of financial reporting is determined. It is substantiated that for the system of accounting of domestic enterprises the most important task is identification of risks and the choice of methods of their management in order to achieve the main goal – the formation of qualitative information in the financial statements of the company's business in accordance with the basic principles defined by the IFRS and the application of professional judgments during reflection of accounting operations.

Key words: risk, accounting, financial reporting, IFRS, accounting system.

УДК 338.24(477):330.322](045)

Ільїна А. О.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри економічної теорії та конкурентної політики
Київського національного торговельно-економічного університету*

Піна А. О.

*Candidate of Economic Sciences,
Assistant of Economic Theory and Competition Policy Department
Kyiv National University of Trade and Economics*

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНСТИТУЦІЙНИХ ВІДНОСИН НА ІНВЕСТИЦІЙНОМУ РИНКУ

THE ROLE OF STATE IN ORGANIZATION OF INSTITUTIONAL RELATIONS AT INVESTMENT MARKET

Анотація. У статті розглянуто характер взаємодії попиту і пропозиції на інвестиційному ринку. Підкреслено необхідність втручання держави у відносини учасників інвестиційного ринку. Визначено сутність державного регулювання інвестиційного процесу. Досліджено порядок застосування державними інститутами регулятивних інструментів впливу на відносини учасників інвестиційного ринку. Надано пропозиції щодо застосування державою стимулюючих інструментів впливу на інвестиційний процес.

Ключові слова: інвестиційний ринок, інвестиційний процес, державне регулювання інвестиційного процесу, інвестиційна політика, інституційно-організаційний механізм державного регулювання інвестиційного процесу.

Вступ та постановка проблеми. Нині інвестиційний ринок відіграє визначальну роль у забезпеченні рівноваги економічної системи. В умовах інвестиційного ринку рішення про обсяги купівлі і продажу інвестиційних товарів споживачі та виробники приймають самостійно виходячи з об'єктивної потреби. Проте саморегулювання інвестиційного ринку не гарантує задоволення потреб споживачів незалежно від форм і результатів інвестиційної діяльності. Ринковий механізм організації інвестиційного процесу, по-перше, не вирішує проблему перерозподілу цінностей лише шляхом регулювання цін на товари; по-друге, неспроможний забезпечити виробництво суспільно значущих товарів, у тому числі й для незаможних верств населення (оборона, охорона громадського порядку тощо); по-третє, не сприяє збереженню інвестиційних ресурсів невиробничого призначення, що становить національне багатство, й не регулює їх вико-

ристання (наприклад, рибних багатств); по-четверте, не вирішує проблему здійснення інвестицій у людський капітал (відтворення робочої сили); по-п'яте, неспроможний самостійно вирішити регіональні, національні та міжнародні проблеми щодо глибоких структурних змін суспільного виробництва, стратегічних проривів в галузі науки і техніки, організації грошового обігу тощо (інвестування в інноваційні об'єкти). У такому разі інвестиційному ринку властиві істотні недосконалості, усунення яких потребує активного втручання держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам державного втручання у ринкові відносини суб'єктів інвестиційного процесу на основі застосування державою різних регулюючих важелів присвятили свої праці відомі сучасні українські науковці, зокрема: О.В. Гаврилюк, Ю.В. Кіндзерський, Т.В. Майорова, О.Г. Мігал, О.М. Петухова, А.А. Подлевський, І.М. Цур-